

PRZEWODNIK WIZUALNY

KARTA OCENY I PORÓWNIANIA BYDŁA

*Gotowe formularze do wypełnienia w terenie:
zakup, selekcja i brakowanie*

METODA EPMURAS W PRAKTYCE

Zakup - selekcja - brakowanie - cielaki, opasy, buhaje i krowy mamki

Spis treści

Co znajdziesz w tym zestawie	2
Skrócona legenda: skala EPMURAS	2
Skrócona legenda: kondycja ciała (BCS)	3
Wskazówki praktyczne przed wypełnieniem	3
CZĘŚĆ 1: Karta oceny indywidualnej zwierzęcia	5
Jak wypełnić kartę oceny indywidualnej	6
CZĘŚĆ 2: Tabela porównawcza grupy zwierząt	10
Jak wypełnić tabelę porównawczą	11
CZĘŚĆ 3: Arkusze decyzji zakupowej według celu zakupu	14
CZĘŚĆ 4: Arkusz brakowania stada	18
Jak wypełnić arkusz brakowania	19
ZAŁĄCZNIKI: Tabele referencyjne i wskazówki końcowe	22
Tabela referencyjna: pełna skala EPMURAS	23
Tabela referencyjna: pełna skala BCS	23
Wskazówki dotyczące drukowania i wielokrotnego użytku	24
Zakończenie	24

Co znajdziesz w tym zestawie

Ten zestaw zawiera cztery gotowe do wypełnienia formularze, które porządkują ocenę bydła mięsnego według metody EPMURAS przy zakupie, selekcji i brakowaniu.

Każdy formularz występuje w dwóch wersjach: czystym szablonie gotowym do wydrukowania i wypełnienia w terenie oraz przykładzie wypełnionym, pokazującym dokładnie, jak korzystać z danego narzędzia w praktyce. Formularze można kserować lub drukować wielokrotnie, dla każdego ocenianego zwierzęcia lub grupy z osobna.

Część	Formularz	Kiedy stosować
1	Karta oceny indywidualnej	Dokładna ocena jednego zwierzęcia
2	Tabela porównawcza grupy	Porównanie kilku zwierząt przed wyborem
3	Arkusze decyzji zakupowej	Zakup opasów, jałówek, buhaja lub na aukcji
4	Arkusze brakowania	Coroczny przegląd i selekcja stada

Skrócona legenda: skala EPMURAS

Poniższa tabela to szybkie przypomnienie siedmiu liter metody EPMURAS, przydatne podczas wypełniania formularzy bez konieczności sięgania po główny przewodnik.

Liter a	Cecha	Skala
E	Budowa ciała (rama)	1 = bardzo mała, 6 = bardzo duża
P	Wczesność dojrzewania	1 = bardzo późna, 6 = bardzo wczesna

Liter a	Cecha	Skala
M	Umięśnienie	1 = bardzo słabe, 6 = bardzo dobre
U	Okolica pępkowa	1 i 6 = skrajności niepożądane, 3-4 = optymalne
A	Postawa kończyn	1 = poważna wada, 6 = postawa wzorcowa
R	Cechy rasowe	Zgodność z typem rasowym (opisowo)
S	Cechy płciowe	1-2 = odwrócony dymorfizm, 5-6 = wyraźny dymorfizm

WSTĘP

Skrócona legenda: kondycja ciała (BCS)

BCS uzupełnia ocenę EPMURAS niezależną informacją o aktualnym stanie odżywienia zwierzęcia, w skali od 1 do 5.

BCS	Opis
1	Wychudzenie skrajne
2	Wychudzenie umiarkowane
3	Kondycja optymalna
4	Kondycja podwyższona
5	Otyłość

WSTĘP

Wskazówki praktyczne przed wypełnieniem

Kilka prostych nawyków znacząco poprawia jakość i użyteczność wypełnionych formularzy w dłuższej perspektywie.

- ◆ Wypełniaj formularze ołówkiem, nie długopisem: oceny czasem wymagają korekty po obserwacji zwierzęcia w ruchu.
- ◆ Zawsze zapisuj datę oceny: pozwala to śledzić zmiany tego samego zwierzęcia w czasie.
- ◆ Rób kopie czystych szablonów przed pierwszym użyciem, aby mieć zapas na kolejne oceny.
- ◆ Przechowuj wypełnione karty w jednym miejscu (segregator lub folder), tworząc z czasem wartościową historię stada.

CZĘŚĆ 1

Karta oceny indywidualnej zwierzęcia

*Kompletny formularz do dokładnej oceny
pojedynczego zwierzęcia według metody EPMURAS.*

Jak wypełnić kartę oceny indywidualnej

Wypełnij dane zwierzęcia, następnie przejdź przez wszystkie siedem cech EPMURAS w podanej kolejności, zgodnie z sześćoetapowym schematem opisanym w głównym przewodniku: od oceny ogólnej, przez bok, przód, tył, ruch, aż po ocenę końcową rasy i płci. Zapisz ocenę liczbową oraz krótką notatkę uzasadniającą decyzję dla każdej cechy.

Na końcu zanotuj kondycję ciała (BCS) oraz zaznacz decyzję końcową. Jedna karta odpowiada jednemu zwierzęciu: przy ocenie większej grupy skopiuj czysty szablon tyle razy, ile zwierząt oceniasz.

CZĘŚĆ 1 - KARTA INDYWIDUALNA

Szablon czysty: dane zwierzęcia

**Numer identyfikacyjny
zwierzęcia**

Data oceny

Rasa / typ genetyczny

Wiek (miesiące / lata)

**Cel oceny (zakup /
selekcja / brakowanie)**

Oceniający

Szablon czysty: ocena EPMURAS

Cecha	Ocena (1-6)	Uwagi
E - Budowa ciała		
P - Wczesność dojrzewania		
M - Umięśnienie		
U - Okolica pępkowa		
A - Postawa kończyn		
R - Cechy rasowe		
S - Cechy płciowe		

Kondycja ciała (BCS 1-5)

Data następnej kontrolnej oceny

Decyzja końcowa

- ☐ Kwalifikacja do zakupu / pozostawienia w stadzie
- ☐ Wymaga dalszej obserwacji przed decyzją
- ☐ Brakowanie / rezygnacja z zakupu

Przykład wypełniony

Poniższy przykład pokazuje wypełnioną kartę dla jałówki remontowej rozważanej do stada matek. Zwróć uwagę, jak notatki uzasadniają każdą ocenę liczbową.

Numer identyfikacyjny zwierzęcia	PL 0123 4567 8901
Data oceny	14.03.2026
Rasa / typ genetyczny	Krzyżówka Limousine x zebu
Wiek (miesiące / lata)	16 miesięcy
Cel oceny (zakup / selekcja / brakowanie)	Selekcja do stada matek
Oceniający	J. Kowalski

Cecha	Ocena (1-6)	Uwagi
E - Budowa ciała	4	Rama średnia, dobrze dopasowana do pastwiska
P - Wczesność dojrzewania	4	Umiarkowana, zgodna z wiekiem
M - Umięśnienie	3	Wystarczające, nie priorytetowe dla przyszłej krowy
U - Okolica pępkowa	4	Umiarkowana ilość skóry, bez skrajności
A - Postawa kończyn	5	Prawidłowa, potwierdzona w ruchu
R - Cechy rasowe	5	Wyraźny, jednoznaczny typ zgodny ze stadem
S - Cechy płciowe	5	Wyraźne cechy żeńskie, brak sygnałów ostrzegawczych

Kondycja ciała (BCS 1-5)	3
Data następnej kontrolnej oceny	14.09.2026

Decyzja końcowa: Kwalifikacja do zakupu / pozostawienia w stadzie

CZĘŚĆ 2

Tabela porównawcza grupy zwierząt

*Zestaw do czterech zwierząt obok siebie,
ułatwiający wybór najlepszych sztuk przed decyzją.*

Jak wypełnić tabelę porównawczą

Ta tabela pozwala zestawić do czterech zwierząt obok siebie według tych samych kryteriów, co ułatwia szybkie porównanie i wybór najlepszych sztuk z grupy, na przykład podczas oglądu przed aukcją lub przy wyborze jałówek remontowych z większego stada.

Wpisz numer identyfikacyjny każdego zwierzęcia w nagłówku kolumny, następnie uzupełnij oceny EPMURAS i BCS w odpowiednich wierszach. Wiersz Ranga na końcu służy do zapisania końcowej kolejności zwierząt po porównaniu wszystkich ocen. Przy grupie większej niż cztery zwierzęta, skopiuj czysty szablon dodatkowy raz.

Szablon czysty: porównanie do czterech zwierząt

Kryterium	Zwierzę 1	Zwierzę 2	Zwierzę 3	Zwierzę 4
Numer identyfikacyjny				
E - Budowa ciała				
P - Wczesność dojrzewania				
M - Umięśnienie				
U - Okolica pępkowa				
A - Postawa kończyn				
R - Cechy rasowe				
S - Cechy płciowe				
BCS (1-5)				
Ranga (1 = najlepsze)				

Przykład wypełniony

Poniższy przykład porównuje cztery jałówki remontowe oglądane tego samego dnia w tym samym gospodarstwie, a więc w tej samej grupie porównawczej.

Kryterium	Zwierzę 1	Zwierzę 2	Zwierzę 3	Zwierzę 4
Numer identyfikacyjny	PL 001	PL 002	PL 003	PL 004
E - Budowa ciała	4	5	3	4
P - Wczesność dojrzewania	4	3	5	4
M - Umięśnienie	3	4	3	3
U - Okolica pępkowa	4	4	3	4
A - Postawa kończyn	5	2	5	4
R - Cechy rasowe	5	5	4	5
S - Cechy płciowe	5	5	5	4
BCS (1-5)	3	4	3	3
Ranga (1 = najlepsze)	1	3	2	4

WNIOSEK Z PRZYKŁADU

Zwierzę PL 002 mimo dobrej budowy ciała otrzymało niską ocenę postawy kończyn (A2), co obniżyło jego rangę mimo pozostałych dobrych ocen: przykład zasady opisanej w głównym przewodniku, że pojedyncza poważna wada w cesze krytycznej dla danego celu może przeważać nad dobrymi wynikami pozostałych cech.

CZĘŚĆ 3

Arkusze decyzji zakupowej według celu zakupu

*Cztery gotowe listy kontrolne, dostosowane
do najczęstszych celów zakupu bydła mięsnego.*

Priorytety zależne od celu zakupu

Każdy cel zakupu wymaga innego rozłożenia priorytetów wśród siedmiu cech EPMURAS, zgodnie z zasadami opisanymi w rozdziale piątym głównego przewodnika. Poniższe cztery arkusze przekładają te zasady na gotowe listy kontrolne do odhaczenia w terenie.

CZĘŚĆ 3 - DECYZJA ZAKUPOWA

Arkusz: młode opasy i buhajki do opasu

Priorytet: E, P, M (potencjał mięsny i szybkość tuczu)

- ☐ Umiarkowana rama ciała, dopasowana do docelowej masy uboju (E)
- ☐ Wysoka wczesność dojrzewania: głęboki tułów, krótkie nogi (P)
- ☐ Dobre umięśnienie w udźcu i łopatce (M)
- ☐ Brak widocznych wad postawy kończyn ograniczających ruch (A)
- ☐ Dobra kondycja zdrowotna: brak kaszlu, wycieku, biegunki
- ☐ Kondycja ciała (BCS) zgodna z oczekiwaniami dla wieku
- ☐ Grupa porównawcza: podobny wiek i warunki żywieniowe

Arkusz: jałówki remontowe

Priorytet: A, S, U (długowieczność i płodność)

- ☐ Prawidłowa postawa kończyn, potwierdzona w ruchu (A)
- ☐ Wyraźne cechy żeńskie, brak sygnałów odwróconego dymorfizmu (S)
- ☐ Umiarkowana okolica pępkowa, bez skrajności (U)
- ☐ Umiarkowana rama ciała, niski koszt utrzymania (E)
- ☐ Wiek odpowiedni do pierwszego krycia zgodnie z rozwojem fizycznym
- ☐ Brak historii nieregularnych cykli rujowych, jeśli dostępna
- ☐ Kondycja ciała (BCS) w zakresie optymalnym

CZĘŚĆ 3 - DECYZJA ZAKUPOWA

Arkusz: buhaj rozplodowy wysokiej klasy

Priorytet: wszystkie siedem cech, bez kompromisów

- ☐ Wszystkie oceny EPMURAS powyżej progu minimalnego przyjętego w gospodarstwie
- ☐ Postawa kończyn oceniona bardzo starannie, potwierdzona w ruchu (A)
- ☐ Wyraźny dymorfizm płciowy, brak cech zniewieściałych (S)
- ☐ Obwód mosznowy zgodny z tabelą referencyjną dla wieku
- ☐ Pełne badanie andrologiczne (BSE) wykonane lub zaplanowane
- ☐ Dokumentacja rodowodowa i, jeśli dostępne, wartości DEP sprawdzone
- ☐ Brak widocznych wad rasowych dyskwalifikujących z hodowli zarodowej

Arkusz: zakup na aukcji

Priorytet: szybka ocena budowy i postawy kończyn

- [] Wstępna ocena wykonana na wybiegu przedaukcyjnym, przed licytacją
- [] Budowa ciała i postawa kończyn ocenione przed spojrzeniem na wagę i cenę
- [] Maksymalna cena dla danego profilu EPMURAS ustalona wcześniej
- [] Brak widocznych ogólnych sygnałów ostrzegawczych zdrowotnych
- [] Grupa porównawcza uwzględniona przy interpretacji wyglądu zwierzęcia
- [] Decyzja zapisana od razu na karcie, zanim emocje licytacji ją zatra

CZĘŚĆ 4

Arkusz brakowania stada

*Formularz do corocznego przeglądu stada
i podejmowania decyzji o wybrakowaniu zwierząt.*

Jak wypełnić arkusz brakowania

Ten arkusz pomaga systematycznie przejrzeć stado i zdecydować, które zwierzęta powinny je opuścić. Wypełnij go dla każdego zwierzęcia rozważanego do wybrakowania, zaznaczając, które kryteria uzasadniają tę decyzję.

Zaznaczenie choćby jednego kryterium z sekcji Natychmiastowe brakowanie zwykle wystarcza do podjęcia decyzji, niezależnie od pozostałych ocen zwierzęcia. Kryteria z sekcji Obserwuj i rozważ wymagają zestawienia z pełną oceną EPMURAS przed ostateczną decyzją.

CZĘŚĆ 4 - ARKUSZ BRAKOWANIA

Szablon czysty: dane zwierzęcia

Numer identyfikacyjny
zwierzęcia

Data przeglądu

Wiek / liczba sezonów
w stadzie

Natychmiastowe brakowanie (dowolne z poniższych)

- ☐ Poważna, postępująca wada postawy kończyn ograniczająca ruch (A)
- ☐ Skrajna wada okolicy pępkowej prowadząca do nawracających zranień (U)
- ☐ Odwrócony dymorfizm płciowy (S)
- ☐ Powtarzające się problemy zdrowotne lub rozrodcze bez poprawy
- ☐ Poważna, dyskwalifikująca wada rasowa lub zgryzu

Obserwuj i rozważ (zestaw z pełną oceną EPMURAS)

- []** Ocena E, P i M jednocześnie na poziomie 1 lub 2 (słabsza część grupy)
- []** Duża rama ciała (E) przy późnej wczesności dojrzewania (P) w stadzie matek
- []** Wydłużony odstęp międzywycieleniowy w porównaniu do reszty stada
- []** Pogarszająca się z wiekiem postawa kończyn, jeszcze niedyskwalifikująca
- []** Powtarzające się niższe BCS niż reszta grupy w tych samych warunkach

Decyzja końcowa

- []** Pozostaje w stadzie bez zastrzeżeń
- []** Pozostaje w stadzie, wymaga obserwacji w kolejnym sezonie
- []** Wybrakowanie w tym sezonie

Przykład wypełniony

Przykład: coroczny przegląd krowy mamki po czterech sezonach w stadzie.

Numer identyfikacyjny zwierzęcia	PL 9988 7766 5544
Data przeglądu	02.10.2026
Wiek / liczba sezonów w stadzie	6 lat / 4 sezony wycieleń

ZAZNACZONE KRYTERIA

Zaznaczono: wydłużony odstęp międzywycieleniowy w ostatnim sezonie (18 miesięcy zamiast typowych 12) oraz pogarszającą się postawę kończyn tylnych, jeszcze bez widocznej kulawizny. Żadne kryterium z sekcji Natychmiastowe brakowanie nie zostało zaznaczone.

Decyzja końcowa: Pozostaje w stadzie, wymaga obserwacji w kolejnym sezonie

ZAŁĄCZNIKI

Tabele referencyjne i wskazówki końcowe

*Pełne skale EPMURAS i BCS w jednym miejscu,
do szybkiej konsultacji podczas wypełniania formularzy.*

Tabela referencyjna: pełna skala EPMURAS

Cecha	1-2	3-4	5-6
E - Budowa ciała	Rama mała	Rama średnia	Rama duża
P - Wczesność dojrzewania	Późno dojrzewające	Umiarkowanie	Wcześnie dojrzewające
M - Umięśnienie	Słabe	Przeciętne	Bardzo dobre
U - Okolica pępkowa	Skrajność (za mało)	Optymalna	Skrajność (za dużo)
A - Postawa kończyn	Poważna wada	Niewielkie odchylenie	Postawa wzorcowa
S - Cechy płciowe	Odwrócony dymorfizm	Cechy pośrednie	Wyraźny dymorfizm

Tabela referencyjna: pełna skala BCS

BCS	Opis pełny
1	Żebra, kręgi i guzy biodrowe ostro widoczne, brak tłuszczu
2	Żebra widoczne, cienka warstwa tkanki miękkiej
3	Żebra wyczuwalne dotykiem, niewidoczne wzrokowo
4	Linia grzbietu zaokrąglona, żebra trudne do wyczucia
5	Wyraźne złogi tłuszczu, sylwetka opływowa

Wskazówki dotyczące drukowania i wielokrotnego użytku

Wszystkie formularze w tym zestawie zaprojektowano do druku jednostronnego w formacie A4. Zalecamy wydrukowanie kilku kopii każdego czystego szablonu z wyprzedzeniem, tak aby zawsze mieć zapas gotowy przed wizytą w terenie lub na aukcji.

Wypełnione karty warto przechowywać w jednym segregatorze, w porządku chronologicznym lub według numeru identyfikacyjnego zwierzęcia. Z czasem zbiór ten staje się wartościową historią stada, przydatną przy porównywaniu ocen tego samego zwierzęcia na przestrzeni kolejnych sezonów.

ZAŁĄCZNIKI

Zakończenie

Ten zestaw formularzy jest praktycznym uzupełnieniem głównego przewodnika Jak oceniać bydło mięsne oraz Atlasu wizualnego wad budowy. Regularne korzystanie z tych trzech narzędzi razem: metody, atlasu wad i gotowych formularzy, buduje spójny, powtarzalny system oceny, na którym można oprzeć wieloletnie decyzje hodowlane.